

FINANSMAN GİDERİ KISITLAMASI UYGULAMASINDA SON DURUM

Mehmet BAHAR*

1. GİRİŞ

Gelir Vergisi Kanunu'nun gider kabul edilmeyen ödemeler başlığı altında düzenlenen 41 inci maddesine 4008 sayılı kanunla eklenen 8 inci bentte; (1.1.1996 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere) Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre, dönem sonu stoklarını son giren ilk çıkar yöntemine göre değerleyen veya amortismanına tabi iktisadi kıymetlerini yeniden değerlemeye tabi tutanların, işletmede kullandıkları yabancı kaynaklara ilişkin faiz, komisyon, vade farkı, kâr payı, kur farkı ve benzeri adlar altında yaptıkları giderler ve maliyet unsurları toplamına (yatırım maliyetine eklenenler hariç) aşağıdaki indirim oranının uygulanması suretiyle bulunacak kısmın %25'i kanunen kabul edilmeyen gider olarak sayılmıştır.

Aynı bentte indirim oranının, Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre o yıl için tespit edilmiş olan yeniden değerlendirme oranının, ilgili kuruluşlardan alınan bilgilere göre Maliye Bakanlığı'nca o yıl için hesaplanan ortalama ticari kredi faiz oranına bölünmesi suretiyle hesaplanacağı belirtilmiştir.

Aynı şekilde, Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 15 inci maddesinin 13 numaralı bendinde; bankalar, sigorta şirketleri ve finans kurumları dışında kalan kurumlarında GVK.nun söz konusu bendindeki esaslar çerçevesinde hesapladıkları giderleri, kurum kazancının tespitinde indiremeyecekleri hüküm altına alınmıştır.

Bu hükümlerin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar daha önce Maliye Bakanlığınca çıkarılmış olan 54 ve 55 seri no'lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği ile düzenlenmiştir. Ancak Danıştay 4. Dairesinin 20.03.1997 tarihli, E: 1997/636 ve E:1997/771 sayılı ara kararı ile 54 ve 55 no'lu tebliğlerin bazı bölümleri hakkında yürütmenin durdurulması kararı verilmiş ve yine Danıştay 4. Dairesinin 27.10.1997 tarihli, E: 1997/636-K: 1997/3797 ve E: 1997/771-K:1997/3795 sayılı kararları ile GVK.nun 41/8. maddesi ile KVK.nun 15/3.

(*) E. Vergi Denetmeni

maddesinin Anayasaya aykırı olmadığı belirtilmiş, ancak 54 ve 55 no'lu tebliğlerin bazı bölümleri iptal edilmiştir.

Söz konusu yargı kararları neticesinde, gider kısıtlaması uygulaması ile ilgili son durum aşağıda başlıklar halinde belirtilmiştir.

2- GİDER KISITLAMASININ KAPSAMI

A- Kapsama Giren Mükellefler

GVK 41/8 veya KVK 15/3. maddesine göre gider kısıtlamasına ilişkin uygulama VUK. hükümlerine göre dönem sonu stoklarını son giren ilk çıkar (LIFO) yöntemine göre değerleyen veya ATİK'lerini yeniden değerlemeye tabi tutan gelir ve kurumlar vergisi mükellefleri hakkında uygulanacaktır. Bu şartlardan birinin gerçekleşmesi gider kısıtlaması uygulaması için yeterlidir. Her iki mükesseseden de hiç bir şekilde yararlanmayan mükellefler ise söz konusu madde hükümlerine göre gider kısıtlaması yapmayacaklardır.

B- Kapsama Girmeyen Mükellefler

1- Sanayi siciline kayıtlı imalatçıların imalat faaliyetinde kullandıkları yabancı kaynaklara ait gider ve maliyet unsurları için gider indirimi kısıtlaması söz konusu değildir. Aynı şekilde Sanayi siciline kayıtlı imalatçı olup, fason imalat yapanların veya yaptıranların, bu imalat faaliyetinde kullandıkları yabancı kaynaklara ait gider ve maliyet unsurları gider indirimi kısıtlamasına

konu olmayacaktır. İmalatçı olsa dahi sanayi siciline kayıtlı bulunmayanlar gider kısıtlaması yapacaklardır.

Daha önce 54 numaralı tebliğde, genel idare giderlerinden mamul maliyetine pay verilmeyerek doğrudan gider yazılması halinde, gider yazılan tutarın gider kısıtlaması kapsamında olacağı belirtilmiş, daha sonra 55 numaralı tebliğ ile kısmen değiştirilerek, mamul maliyetine yüklenebilir nitelikteki giderlerin gider kısıtlaması kapsamı dışında bulunduğu, ancak finansman maliyetlerinden mamul maliyetine pay verilemeyecek kısmının gider kısıtlamasına tabi olduğu hüküm altına alınmıştır. Danıştay tebliğin bu bölümünü iptal etmemekle birlikte, imalat faaliyetinin malın imali, firmanın idaresi ve mamul malın pazarlaması işlemlerini kapsadığını, dolayısıyla sadece imalat yapan firmaların tüm finansman giderlerinin mamul mal maliyetine yüklenebilir nitelik taşıdığını kabul etmiştir.

İmalat faaliyetinin yanı sıra, başka faaliyetlerde de bulunan firmaların, imalat faaliyeti ile ilgili olmayan finansman giderleri gider kısıtlaması kapsamındadır.

2- Bankalar, sigorta şirketleri ve kurumlar vergisi mükellefi olan finans kurumları gider kısıtlaması uygulamasının dışındadır.

"Finans Kurumları" ifadesinden, esas itibarıyla 16.12.1993 tarihli ve 83/7506 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ve bu karara ilişkin olarak Hazine Müsteşarlığının tebliğlerine göre izin

alınmak suretiyle kurulan "Özel finans kurumları" Ödünç Para Verme İşleri Kanunu'nun 3. maddesinde tanımlanan "Finansman şirketleri" ve "Faktoring kuruluşlarının" anlaşılması gerekmektedir.

Borsa aracı kurumları, menkul kıymet yatırım ortaklıkları ve yatırım fonları gibi, esas faaliyet konusu işletmelere finansman sağlamak olmayan kurumlar, gider kısıtlaması uygulamasında finans kurumu sayılmamaktadır.

Öte yandan, 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu kapsamında yapılan finansal kiralama nedeniyle ödenen kiralar finansman gideri sayılmayacak ve dolayısıyla gider kısıtlamasına tabi olmayacaktır. Ancak bu çerçevede, finansal kiralama şirketlerince yapılan finansman giderleri bunların kazançlarının tespitinde gider indirimi kısıtlamasına tabi olacaktır.

C- Gider Kısıtlaması Kapsamına Giren Gider ve Maliyet Unsurları

54 ve 55 seri no'lu tebliğlerde gider kısıtlaması kapsamına giren yabancı kaynaklara ilişkin gider ve maliyet unsurları belirtilirken, maliyet ve gider unsurlarının yabancı kaynağın kullanım süresine bağlı olarak doğru doğmaması esas alınmıştır.

Buna göre işletmelerin kullanmış oldukları yabancı kaynaklara ilişkin olarak düzenlenen belgelerde ayrıca gösterilsin veya gösterilmesin, yabancı kaynağın kullanım süresine

bağlı olarak doğan her türlü faiz, komisyon, vade farkı, kâr payı, kur farkı, faktoring kuruluşlarına ödenen iskonto bedelleri ve benzer adlar altında yapılmış olan gider ve maliyet unsurları gider kısıtlaması uygulamasına konu olacaktır.

Kredi sözleşmelerine ödenen damga vergisi veya banka havale ücretlerine ilişkin ödenen banka ve sigorta muameleleri vergisi, teminat mektubu komisyonları, tahvil ihracı ile ilgili olarak yapılan baskı ve benzer giderler ile ipotek masrafları gibi bir yabancı kaynağın kullanım süresine bağlı olmaksızın yapılan giderlerin gider kısıtlamasına konu edilmesi söz konusu değildir. Bu giderlerden kredi faizleri üzerinden hesaplanan BSMV gibi yabancı kaynağın işletmede kullanım süresine bağlı olarak doğanların ise gider indirimi kısıtlamasına konu edileceği açıktır.

Aynı şekilde bir finansman gideri olmayıp, finansman geliri azalması niteliğinde olan erken ödeme iskontoları veya peşin ödeme iskontoları da gider indirimi kısıtlaması kapsamı dışındadır.

54 seri no'lu KVK Genel Tebliğinde, işletmelerin kullanmış oldukları yabancı kaynaklara ilişkin olarak yüklenilen finansman giderlerinin düzenlenen belgelerde ayrıca gösterilmediği durumlarda, gider kısıtlamasına konu edilecek finansman giderlerinin hesaplanmasında T.C. Merkez Bankası belirlenen ve alacak ve borç

senetlerinin reeskont işlemine tabi tutulmasında esas alınan faiz oranının kullanılacağı, finansman giderinin düzenlenen belgede ayrıca gösterilmediği durumlarda, fatura ve benzeri belge tarihinden itibaren 1 aya kadar olan vadeli işlemlerde gider ve maliyet unsurlarının ayrıştırılmayacağı ve gider kısıtlaması kapsamında değerlendirilmeyeceği, finansman giderlerinin belgelerde ayrıca gösterildiği durumlarda süreye bakılmaksızın gider kısıtlaması uygulanacağı belirtilmiştir. Ancak Danıştay söz konusu düzenlemeyi kanunda belirtilmediği, Bakanlığa böyle bir düzenleme yapma yetkisi verilmeyeceği gerekçesi ile iptal etmiştir.

Buna göre, işletmede kullanılan yabancı kaynaklara ilişkin olarak düzenlenen belgelerde ayrıca gösterilmeyen finansman giderleri, reeskont yoluyla ayrıştırılmayacak ve gider kısıtlamasına konu edilmeyecektir.

3- UYGULAMAYA İLİŞKİN ESASLAR

A- Gider Kısıtlaması Uygulamasında Esas Alınacak İndirim Oranı

Gelir ve Kurumlar Vergisi mükelleflerinin 1996 yılı kazançlarının tespitinde gider indirimi kısıtlaması uygulamasında esas alınacak indirim oranı, GVK.nun 41/8. maddesinde belirtilen şekilde, 55 sıra numaralı Kurumlar Vergisi Genel Tebliğinde %66.7 olarak tespit edilmiştir. Bu durumda, tespit edilen orana göre, mükellefler 1996 yılı kazançlarını tespit

ederken, yapmış oldukları yabancı kaynaklara ilişkin gider ve maliyet unsurlarının $(\%66.7 \times \%25 =) \%16.6$ sın kanunen kabul edilmeyen gider olarak dikkate alacaklardır.

1997 yılı kazançlarının tespit edilmesi sırasında kullanılacak olan indirim oranı ise Maliye Bakanlığı'nca 27 Şubat 1998 tarih ve 23271 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 58 seri no'lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği ile %80.2 olarak tespit edilmiştir. Buna göre 1997 takvim yılı için mükellefler, kullanmış oldukları yabancı kaynaklara ilişkin gider ve maliyet unsurlarının $(\%80.2 \times \%25 =) \%20$ 'sini kanunen kabul edilmeyen gider olarak dikkate alacaklardır.

B- Yıllara Sarı İnşaat ve Onarma İşleri ile Uğraşan Mükelleflerde Gider Kısıtlaması Uygulaması

GVK.nun 42. maddesi hükmüne göre birden fazla takvim yılına sirayet eden inşaat ve onarma işlerinde kâr veya zarar için bittiği yılda kesin olarak tespit edilmekte ve tamamı o yılın geliri sayılarak vergilendirilmektedir. Aynı şekilde gider kısıtlamasına ilişkin uygulamada aynı dönemde yapılacaktır. Ancak indirilemeyecek finansman gideri tutarı, işin devamı süresince yapılan finansman giderleri toplamına işin bittiği yıla ilişkin indirim oranı uygulanmak suretiyle değil, her yıl yapılan finansman giderleri tutarına o yıla ilişkin indirim oranı uygulanmak suretiyle hesaplanacaktır.

Aynı anda birden fazla yıllara sarı

inşaat işinin birlikte yapılması veya yıllara sari inşaat işlerinin yanı sıra başka işlerin de yapılması durumunda, yapılan finansman gideri hangi yılın kâr veya zararında dikkate alınıyorsa, o yılda gider indirimi kısıtlamasına konu edilecektir.

Gider indirimi kısıtlaması 1.1.1996 tarihinde yürürlüğe girdiğinden, bu tarihten önce yapılan finansman giderleri işin hangi yıl beyan edildiğine bakılmaksızın gider indirimi kısıtlamasına konu edilmeyecektir.

C- Finansman Giderlerinin Yanı Sıra Finansman Gelirinin de Bulunması

55 seri no'lu KVK Genel Tebliğinde, finansman giderlerinin yanı sıra finansman geliri elde etmiş olan mükelleflerin gider kısıtlaması uygulamasında söz konusu gelir ve giderlerini birbiri ile mukayese etmek suretiyle netleştirmelerinin mümkün olmadığı, finansman giderleri toplamının gider kısıtlaması uygulamasına konu edilmesi gerektiği belirtilmiştir. Ancak bu hüküm Danıştay tarafından iptal edilmiştir. Buna göre mükellefler kısıtlamaya konu finansman giderlerini bulurken, faiz, vade farkı, kur farkı, repo geliri gibi her türlü finansman gelirlerini indirip kalan net tutarı finansman gideri sayarak gider kısıtlamasına konu edeceklerdir.

D- 1.1.1996 Tarihinden Önce Doğan Borçlanmalara İlişkin Finansman Giderleri

54 seri no'lu KVK Genel Tebliğinin

C bölümünde, 4008 sayılı Kanunla GVK'nun 41. maddesine eklenen 8 numaralı ve KVK'nun 15. maddesine eklenen 13 numaralı bent hükümlerinin 1.1.1996 tarihinden itibaren yürürlüğe girdiği, buna göre işletmede kullanılan yabancı kaynaklara ilişkin olarak bu tarihten sonra yapılan giderler ile maliyet unsurları toplamına belirlenen indirim oranının uygulanması suretiyle bulunan kısmın %25'inin gider olarak indirilemeyeceği, bu uygulama yönünden işletmede kullanılan yabancı kaynakların hangi yılda temin edildiğinin önem arz etmediği belirtilmiştir. Bu açıklamaya göre işletmenin 1.1.1996 tarihinden önce temin etmiş olduğu bir yabancı kaynağı, örneğin 1994 yılında alınan bir krediye 1994 ve 1995 yıllarında ödenen faizler gider kısıtlamasına konu olmayacak, ancak aynı krediye 1996 ve 1997 yıllarında ödenecek faizler gider kısıtlamasına konu edilecektir.

Ancak Danıştay 4. Dairesi gider kısıtlaması hükmünün 1.1.1996 tarihinden itibaren yürürlüğe girdiği, bu tarihten önce doğan borçlanmalara söz konusu hükmün uygulanmasının, kanuna güven ve istikrar prensiplerine aykırı olacağı görüşüyle, tebliğin yabancı kaynakların hangi yılda temin edildiğinin önem arz etmediği yolundaki düzenlemeyi iptal etmiştir. Buna göre 1.1.1996 tarihinden önce yapılan borçlanmalara ilişkin finansman giderlerinin bu borç sona erene kadar gider kısıtlamasına tabi tutulmaması gerekmektedir.

E- Finansman Giderlerine İlişkin Katma Değer Vergisi

Finansman giderlerine ilişkin olarak yüklenilen Katma Değer Vergisinin indirilip indirilemeyeceği hususu 55 seri nolu KVK Genel Tebliğinin 10. bölümünde belirtilmiştir.

Söz konusu tebliğe göre, GVK'nun 41/8 ve KVK'nun 15/3. maddeleri ile getirilen ve işletmelerin kullandıkları yabancı kaynaklara ilişkin bazı gider ve maliyet unsurlarının bir kısmının kanunen kabul edilmeyen gider sayılacağı hususundaki düzenleme, Katma Değer Vergisi Kanununun 30/d maddesi hükmünde belirtilen, indirimi kabul edilmeyen giderler dolayısıyla ödenen KDV'nin indirilemeyeceği hususundaki düzenlemeyle paralellik arz etmemektedir. Ayrıca doğrudan işle ilgili olan bu giderler için yüklenilen KDV'nin indirim konusu yapılamaması, KDV'nin temel prensibi olan işle ilgili giderler için yüklenilen vergilerin mükellefin üzerinde kalmaması prensibi ile çelişmektedir.

Bu açıklamalar çerçevesinde, işletmelerde kullanılan yabancı kaynaklara ait giderler ve maliyet unsurları nedeniyle yüklenilen KDV'nin tamamı indirim konusu yapılabilecektir.

4- SONUÇ

Ülkemiz uzun yıllardır artık kronik bir hale gelen enflasyonla birlikte yaşamaktadır. Enflasyon toplumda büyük sorunlar yarattığı gibi işletme bilançolarının da gerçek durumdan farklı bir görüntü kazanmasına neden olmaktadır. Enflasyon neticesinde işletme bilançolarında gerçekte olmayan ancak yüksek enflasyondan kaynaklanan kâr ya da zararlar (Kur farkları, vade farkları v.b.) görülmektedir. Maliye Bakanlığı son yıllarda çeşitli uygulamaları yürürlüğe koyarak işletmeleri enflasyonun bu tip etkilerinden korumaya çalışmıştır. Yeniden değerlendirme ve dönem sonu stokların LIFO yöntemine göre değerlendirilmesi bu uygulamalardan birkaçıdır. Ancak mükellefleri enflasyondan bir nebze olsun korumak ve bilançoları Uluslararası standartlara yaklaştırmak amacıyla getirilen bu tip uygulamaların, daha sonra gider kısıtlaması yöntemiyle uygulanabilirliğini azaltmak anlaşılmaz bir tutumdur.

Avrupa Birliği ile Gümrük Birliğini gerçekleştirmiş, ekonomisini dünyayla rekabete açmış olan Türkiye'nin enflasyonu yok etmediği veya enflasyon devam ettiği sürece işletmeleri enflasyonun fiktif etkilerinden korunmadığı sürece dünya ile rekabet edebilmesi mümkün değildir.